

УДК 7.05-035.4:676.84

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-3-5>**Олена СВІТЛИЧНА,***orcid.org/0000-0002-1307-4231**кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри дизайну
Київського університету імені Бориса Грінченка
(Київ, Україна) svetlicc2@gmail.com***Ірина УДРІС,***orcid.org/0000-0002-7205-1566**кандидат мистецтвознавства,
професор кафедри образотворчого мистецтва
Криворізького державного педагогічного університету
(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) sudris@i.ua***Олена ЗАЛЕВСЬКА,***orcid.org/0000-0002-5728-1195**кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну
Комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
(Запоріжжя, Україна) alenasurevna@gmail.com*

ЗБІРНО-РОЗБІРНІ ФОРМИ НОВОРІЧНИХ ЯЛИНОК ЯК ЧАСТИНА ФОРМОТВОРЧОЇ ПАПЕРОПЛАСТИКИ

Дана стаття продовжує серію попередніх публікацій, в яких висвітлюються питання конструктивних особливостей та декоративних якостей нової номінації препедевтичної формотворчої паперопластики якою є «новорічна ялинка».

У статті зазначається, що паперове формотворення є важливою складовою освітнього процесу в галузі дизайну, адже дозволяє розуміти структурно-конструктивні особливості складних об'ємних форм як концептуального так і предметного проектування, розвинути навички паперового 3D-макетування та вміння трансформувати тривимірні макети складної зовнішньої конфігурації у плоскі розгортки для зручного тиражного виробництва. Разом з тим звертається увага, що з точки зору формування образного мислення, крім традиційних абстрактних перетинів об'ємних кубів, пірамід, паралелепіпедів тощо між собою, цікавим завданням виявилось проектування прикладних речей типу «новорічна ялинка» з конкретним набором конструктивних особливостей та розмаїтих декоративних якостей (від нанесення друку та рисунків до варіантів паперопластики з вирізаними різностильовими орнаментами). Подібні завдання з одного боку розширюють номенклатуру предметного дизайнерського формотворення, з іншого – розвивають асоціативність мислення й виявляють нестандартність у підходах до вирішення структури та декору зовнішньої форми.

Детально проаналізовано три із семи загально-конструктивних схеми, що на сучасному етапі покладено в основу проектування форм новорічної ялинки. Про інші типи сказано узагальнено та наведено посилання на попередні публікації з більш детальними описами та образно-конструктивним аналізом певних характеристик цих виробів.

Крім іншого, зазначається, що оскільки папір і картон ідеально адаптовані для розмаїтих експериментів у галузі формотворення, то синтезний підхід під час проектування «новорічної ялинки» безпосередньо впливає на розуміння взаємовпливів системи «конструкція-декор» та відкриває хороші перспективи створення нових складних (закритих та відкритих) об'ємних форм зі збірно-розбірних елементів. Тому завдання подібного типу органічно вписуються в освітній процес з формального паперового формотворення.

Ключові слова: паперопластика, конструктивні схеми, новорічна ялинка, складена пірамідка, формальні прийоми формотворення, асоціативність, багатощаровість.

Olena SVITLYCHNA,

orcid.org/0000-0002-1307-4231

PhD in Fine Art, Assistant Professor;

Associate Professors at the Design Department

Borys Grinchenko Kyiv University

(Kyiv, Ukraine) svetlicc2@gmail.com

Iryna UDRIS,

orcid.org/0000-0002-7205-1566

PhD in Art History,

Professor at the Arts Department

Kryvyi Rih State Pedagogical University

(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) sudris@i.ua

Olena ZALEVSKA,

orcid.org/0000-0002-5728-1195

Candidate of Study of Art,

Assistant Professor at the Design Department

Municipal Institution of Higher Education "Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy"

of Zaporizhzhia Regional Council

(Zaporizhzhia, Ukraine) alenarurevna@gmail.com

PREFABRICATED AND DISASSEMBLY FORMS OF NEW YEAR'S TREES AS PART OF FORM CREATIVE OF PAPER PLASTIC

This article continues a series of previous publications that cover the issues of structural features and decorative qualities of the new nomination of pre-educational paper molding called "Christmas tree".

The article notes that paper form-making is an important component of the educational process in the field of design, as it allows to understand the structural and design features of complex volumetric forms of both conceptual and object design, to develop the skills of paper 3D modeling and the ability to transform three-dimensional models of complex external configuration into flat scans for convenient replication. At the same time, it is noted that from the point of view of the formation of figurative thinking, in addition to the traditional abstract intersections of volumetric cubes, pyramids, parallelepipeds, etc. with each other, an interesting task was to constructive applied things such as a "Christmas tree" with a specific set of design features and various decorative qualities (from printing and drawings to paper mold creation options with cut-out ornaments of different styles). Such tasks, on the one hand, expand the nomenclature of subject design forming, on the other hand, develop associative thinking and reveal non-standard approaches to solving the structure and decor of the visual form.

Three of the seven general design schemes that are currently used as the basis for designing Christmas tree forms are analyzed in detail. The other types are described more generally and links to previous publications with more detailed descriptions and figurative and constructive analysis of certain characteristics of these products are provided.

Among other things, since paper and cartons are ideally adapted for various experiments in the field of form-making, a synthetic approach to the design of a "Christmas tree" directly affects the understanding of the interactions between the "construction-decor" system and opens up good prospects for creating new complex (closed and open) three-dimensional forms from collapsible elements. Therefore, tasks of this type organically fit into the educational process of formal paper forming.

Key words: *paper mold creation, constructive schemes, Christmas tree, folded pyramid, formal techniques of form-making, associativity, multi-layering.*

Постановка проблеми. Незважаючи на те що паперове формотворення на сьогоднішній день виокремилось у цілком самодостатню та креативну творчу галузь, воно часто продовжує залишатись у тенетах не тільки сталих технічних прийомів, композиційних схем та засобів об'ємної паперопластики, а й у рамках традиційних проектних номінацій. Так найчастіше цей препедевтичний курс пропонує конкретні абстрактні схеми складання паперу, загальні композиційні засади об'ємних тіл. Їх пропонується виконувати на абстрактних моделях простих чи складних (іноді складених із пере-

тинами) геометричних тіл іноді з прив'язкою до конкретної техніки чи матеріалу та майже завжди без аналізу образної чи навіть образно-асоціативної складової подібних дизайн-пропозицій. Хоча динамічні зрушення у сфері комунікацій мали б вплинути і на номенклатуру об'єктів препедевтики. Тож розвиток нової номінації формотворчої паперопластики якою є «новорічна ялинка» виявляється доволі логічним з точки зору її відповідності як вимогам формальної так і образної складової цієї дисципліни. Велика варіабельність не тільки базових конструктивних схем а й їх проміжних варіан-

тів дозволяють використовувати широкі перспективи «новорічної ялинки» в процесі розвинення творчої уяви, фантазії і разом з тим конструктивного мислення у майбутніх дизайнерів. А розмаїті стильові напрямки у декорванні цього предмету надають необмежені можливості в першу чергу у практичному застосуванні адаптованих варіацій як світової орнаментальної спадщини так багатого пласту українських національних автентичних зразків з різних галузей декоративно-ужиткового мистецтва для створення сучасного конкурентоспроможного дизайнерського продукту.

Аналіз попередніх досліджень. На сьогоднішній день у науковому обігу існує певна кількість вітчизняних та закордонних зразків науково-методичної та навчальної літератури про композиційні особливості, технічні прийоми, певні класифікаційні ознаки та конструктивні принципи зі сфери об'ємно-паперового формоутворення (Боднар, 2011; Губаль, 2011; Мігаль, 2014; Яковлев, 2011, Jackson, 2011; Akabane, 2008). Подібна література надає міцний фундамент для розвинення навичок на препедевтичних етапах опанування дизайнерського фаху в галузі паперопластики. Деяко осторонь наукового мейнстріму стоять джерела, присвячені техніці створення ілюзій розшарування площини у техніці кірігами (Chatani, 1988; Razani, 2002; Razani, 1997; Nakazawa, 2012). Оскільки для західної культури ця техніка доволі нова, то більшість літератури можна віднести до популярно-пізнавальної, а відтак частково початково-методичної, але аж ніяк не до наукової.

Новорічна ялинка як вид формотворчої паперопластики на сьогоднішній день є абсолютно новою номінацією і як будь-яка нова річ знаходиться у стадії формування. Незважаючи на це новорічними ялинками як новому елементу прикладного предметного дизайну і разом з тим одному із базових завдань початкового етапу фахової дизайнерської майстерності було присвячено декілька попередніх публікацій (Світлична, 2023). В них, враховуючи нестандартність об'єкту проектування, обґрунтовувалась можливість впровадження у навчальний процес нової формотворчої номінації із нахилом у бік технологій «eco-friendly», розглядалися конструктивні особливості застосування прийомів техніки кірігами в дизайні новорічних ялинок, висвітлювались широкі можливості впливу розмаїтих видів українського декоративно-ужиткового мистецтва на адаптований до техніки вирізанки декор подібних виробів, а також акцентувалась увага на користі у навчальному процесі синтезного підходу при аналізі взаємовпливів системи «конструкція-декор».

Мета статті. Проаналізувати декілька конструктивних схем, що на сучасному етапі розвитку навчального процесу в галузі паперового формоутворення найбільш часто зустрічались при проектуванні нової препедевтичної номінації якою є «новорічна ялинка».

Виклад основного матеріалу. Основне завдання формотворчої паперопластики як базової дисципліни освітнього процесу в дизайні – сприяти розумінню конструктивних особливостей складних об'ємних форм, розвитку й вдосконаленню навичок паперового макетування та вмінню трансформувати тривимірні макети складної зовнішньої конфігурації у пласкі розгортки для зручного тиражування предметів як концептуального так і прикладного характеру. Разом з тим подібні вправи повинні в тому числі формувати образне мислення, що як раз то й відображає нова номінація «новорічна ялинка». В ній гармонійним образом поєднуються як набір конкретних конструктивно-технологічних вимог до кінцевого результату так і розмаїті декоративні характеристики (від нанесення друку та рисунків до варіантів паперопластики з вирізаними різностильовими орнаментами). Крім іншого синтезний підхід до взаємовпливаючої системи «конструкція-декор» розвиває асоціативність мислення й виявляє нестандартність у підходах до вирішення структури та декору зовнішньої форми.

Оскільки протягом останніх декількох років у сфері навчального паперового формоутворення було накопичено значний матеріал у номінації «новорічна ялинка», то можна провести умовну класифікацію конструктивних особливостей цих форм від певною мірою більш простих варіантів до складних.

Найбільш очевидно формою новорічної ялинки з асоціативної точки зору є видовжені у висоту прості конус та багатореберні піраміди (три-, чотири-, п'яти- і т.д. кутні). Пропорційна видовженість у висоту склалась у другій половині ХХ ст. на основі стереотипу «краси» у підході до естетичних оцінок зовнішньої форми цього святкового атрибуту (Світлична, 11; 86). Втім навіть маючи дуже розвинену уяву важко представити аксесуар святковим у чистій оголеній об'ємній формі без декору, що візуально буде виглядати монументально-важким в будь-якому інтер'єрнокстер'єрному середовищі. А саме так буде виглядати конус чи піраміда в тому числі білого кольору (в усю висоту приміщення) навіть з таких відносно легких матеріалів як картон чи біопластик. Тому повністю замкнений (або відкритий знизу) об'єм простої багатореберної піраміди чи конуса дове-

деться декорувати накладними елементами – саме такий тип є першим у нашому списку (умовно замкнений простий об'єм з накладними декоративними елементами). Декоративні елементи теж можуть бути різних форм (закриті із вирізанками, відкриті назовні, складчасті дровові складних конфігурацій тощо) що і було розглянуто у попередній публікації (Світлична, 11; 87).

Другим можна зазначити найбільш розмаїтий на сьогоднішній день тип «дитячої пірамідки», складеної з декількох об'ємів, що базується на знайомих всім з дитинства багат шарових кольорових повторах елементів, подібні форми яких від найбільшого до найменшого нанизані на вертикальний стрижень (іл. 1). У випадку проектування новорічної ялинки базовим конструктивним типом є принцип нанизання на вертикаль, а от з образної точки зору ключову роль мають саме елементи нанизання, тому і класифікаційні ознаки краще базувати на розмаїтті цих елементів.

Принцип нанизання майже в «чистому» вигляді, але з певними відмінностями, було застосовано у пірамідці, що має вигляд умовної ступінчатої форми, виконаної із об'ємних закритих зрізаних шестикутних пірамідок поставлених одна на одну (без центрального стрижневого елемента) та поєднаних між собою за допомогою замкових елементів (іл. 2, М.Безпала). Зрізані пірамідки мають гармонійні нюанси пропорції співвідношення висоти та «діаметрів» горизонтальних площин і класичну архітектоніку від великої форми внизу до маленького наверхника. Наступний приклад – це піраміда із відкритих форм ніби сплюснутих у висоту рельєфних п'ятикутних зірок (іл. 3, В.Бовсунівська), що нанизані на вертикаль через відстань. Обидві роботи прикрашені вирізанками, втім різними за образною складовою: в першому випадку – пластичними, що асоціюються із хуртовиною, що ніби огорнула ялинку; в другому – мереживом з гострих трикутних форм, що нагадують крижинки вітражів та стилістично дотичні до гострих кутів зірки, підкреслюючи образну колючість ялинки. Нюанси пропорції розмірів нанизаних статичних елементів першої ялинки разом із пластичною графікою вирізаного декору та вохригим кольоровим сполученням створюють святковий образ затишного ніби випіченого з тіста дерева для сімейного свята. В той час як другий приклад – це доволі динамічний стиль активного дозвілля. І контрастна біло-червона гама разом із мерехтливо-хаотичним орнаментом тільки підкреслює цей драйв та враження що всі зірки цієї ялинки тільки но зупинились після тривалого кружляння.

«Ялинка-іграшка» за своєю образною подобою та кольоровим рішенням при побіжному погляді нагадує ту саму традиційну дитячу пірамідку (іл. 4, І.Малюк). Але відрізняє її від класичної іграшки для малечі наявність великої кількості різних за розмірами та конфігурацією геометричних тіл, що ніби приклеєні на стовбур чи «аркуш» основи. Втім всі ці об'єми поєднані один з одним за допомогою прихованих замків (прорізів та клапанів) і тільки верхні форми начеплені на «стовбур», що розвинувся до видовженої шестикутної призми та завершується невеликою видовженою шестикутною пірамідкою. Кожна з цих фігур збирається-розбирається (що видно навіть на фото) і може компактно зберігатись від «свята до свята».

Правильні тетраедри різних розмірів поєднані між собою в хаотичному порядку вздовж умовної вертикальної вісі – приклад креативно-варіативного підходу до «базової» піраміди, складеної із окремих елементів (іл. 5, А.Панчак). Продуманим кроком виглядає рисунок заснований на неправильних формах без різких контрастів на зовнішній орнаментальній стрічці, виконаний у техніці вирізанки. Ця прозора-мереживна стрічка за просторовим абрисом наче створює хвилю зі спіраллю Фібоначчі, що здійснюється догори, плавно огортаючи ялинку. Такий зовнішній додатковий елемент за образом візуально значно пом'якшує відверто-активну кристалічність даної умовної піраміди.

Практика показала, що модульні рельєфні форми цілком спроможні виступати самостійним конструктивно-формотворчим засобом створення об'ємних форм, що візуально асоціюються із новорічною ялинкою. Як правило такі роботи можна розглядати як особливий більш складний випадок «дитячої пірамідки», де модульна рельєфна форма нанизується на вертикальний стрижень від найбільшої до найменшої. В основі складчастих рельєфних модулів як правило лежать трикутні форми (іл. 6, А.Ратнікова). Завдяки своїм конструктивним властивостям подібні модулі від самого початку асоціюються із морозом та холодом навіть як самостійний вид формоутворення, а у «тиражованому» варіанті та відповідній кольоровій гамі набувають чудових декоративних якостей. Подібні модульні рельєфи можуть бути додатково декоровані накладними вирізаними елементами (іл. 7, Н.Гаран), або мати наскрізний вирізаний декор по краях елементів та збиратися навіть без вертикального стрижня за рахунок конструктивних особливостей рельєфної піраміди, що виступає ритмічним повторним модулем загальної багатосходинової форми ялинки (іл. 8, Д.Добровольська). Модульна повторна форма може складатися із декількох еле-

ментів, як наприклад у наступному випадку: білі складчасті вертикально видовжені просторові елементи-ніжки разом із червоними рельєфами створюють своєрідні двокольорові наскрізні модульні пірамідки, що поставлені одна на одну за традиційною архітектонічною схемою від великого внизу до маленького зверху утворюють загальну конструктивну схему ніби нанизаних елементів (іл. 9, А.Осадча).

Креативним рішенням стало застосування простих рельєфів типу «гармошка» з відігнутими краями в різні сторони за принципом латинської літери «S»: нижній - всередину об'єму, верхній – назовні. Згорнувши подібну гармошку в циліндричну форму та стягнувши верхню частину декоративною стрічкою контрастного кольору з вирізаним орнаментом, вийшло два модульних елементи складної за абрисом форми «глека». Верхня частина кожного об'ємного модуля (відігнута назовні) слугує своєрідною основою-підставкою для наступного. Верхній елемент – верхівка – має тільки відгин всередину форми і закінчується простим невеличким декоративним конусом. Таким чином утворилась ялинка-піраміда із двох шарів складчастих «глеків» та складчастого конуса (іл. 10, А.Шандура).

Нестандартним прикладом пірамідки «навпаки» є варіант типу «фонтан» (іл. 11, А.Кизюк). В цьому випадку складчасті рельєфи мають циліндричну форму різного діаметру й висоти та відігнуті назовні краї з доволі скромними вирізаними елементами. Найбільший за діаметром циліндр має найнижчу висоту та найширші відігнуті елементи рельєфних кіл. За ідеєю чим вище циліндр тим тонкіше його діаметр та менший розмір відігнутих елементів для дотримання завданих пропорцій кінцевого виробу. А от найтонший циліндр найвищий і його елементи зібрані зверху в певну подобу складчастої конусної форми. У зібраному стані всі ці циліндри вставляються один всередину другого та закріплюються у горизонтальній підставці. Скромні на перший погляд вирізані елементи на кінцях «крильців» можуть використовуватись як технічні отвори для декорування додатковими начіпними прикрасами різного гатунку від традиційних блискучих кольорових кульок до альтернативних святкових атрибутів. За певних умов застосування варіативностей наскрізних об'ємних трансформацій подібні конструктивні форми «фонтанів» можуть виділитись у самостійну категорію асоціативної новорічної ялинки.

Умовною наскрізною формою ступінчатої піраміди є варіант створений зігнутими стріч-

ками закріпленими у стовбур (іл. 12, М.Попова). Форма зрізаної піраміди у якій ніби вирізані кути, а їх місце зайняли легкі наче крильця елементи, створює напіввідкриту просторово майже ажурну, але жорстку конструктивну основу восьмикутної форми. Додаткову візуальну легкість ялинка отримує завдяки декору із трикутників, що не повністю вирізані, а відігнуті по одній зі сторін. Разом з тим гострокутова форма трикутника декору за образною складовою наче нагадує бите скло чи кришталеві шматочки, що асоціюються із новорічними святами, а відігнуті частинки нагадують голки чи уламки льоду. Первинна тріада кольорів (білий-чорний-червоний) в цьому випадку наче підкреслює могутність природних стихій.

Доволі нестандартною «пірамідкою» виглядає варіант із подвоєних зігнутих трикутних аркушів білого та синього кольорів (іл. 13, А.Гринь). Загальну форму повторюваного елемента створено із пласких деформованих трикутників: основа трикутника має рівну лінію, а бічні сторони увігнуті всередину (сині) та вигнуті назовні (білі). Ці елементи з'єднуються за допомогою простих прорізів на кінцях бічних сторін, створюючи умовний зрізаний двошаровий циліндр. Вони поєднані між собою «до гори ногами»: верхівка одного трикутника прикріплена до основи іншого, формуючи базовий модуль для метро-ритмічного повтору елементів як по горизонталі так і по вертикалі. Потім три модулі за допомогою прорізних замкових елементів вставляються у центральний вертикальний стовбур ялинки. Наступний шар із трьох елементів меншого розміру у шаховому порядку теж чіпляється на вертикаль. Верхній третій шар має невеличку відмінність у базовому елементі: в ньому замість одного з трикутників застосовано зігнутий в умовний зрізаний циліндр плаский квадрат. Орнамент із рядів простих вирізаних прямокутників на сторонах модулів додає легкої мереживності виробу, а трикутні форми простих замкових елементів підкреслюють певну «йоржистість» образу ялинки.

На противагу прикладам, наведеним вище, образна складова ялинки може бути настільки мереживно-витонченою, що здається виключно примхою фантазії рисованої графіки. (іл. 14, А.Демченко) Втім, якщо уважно вдивитись у конструктивну схему цього прикладу то виявиться, що на вертикальний стрижень нанизані елементи об'ємів типу «тороїда», але це двошарові мереживні тороїди з елементами згинання, запозиченими з арсеналів техніки кірігамі. В результаті маємо чудовий приклад варіації на тему «дитячої пірамідки», а стилістика та пропорції вирізаних

елементів асоціативно нагадують нам металеві вироби епохи бароко.

У загально-конструктивному плані форма, що нанизується на вертикальний стовбур, поступово візуально полегшується різними декоративними засобами до повного сплюснення. Так відбувається нанизування на вертикальний стовбур плоских елементів. Доволі простим з точки зору конструкції, але ефектним є приклад нанизування на вертикаль багатьох шарів горизонтальних площин мереживної форми. В основі графіки вирізаної форми лежить рисунок сніжинки, що має варіації від складного мережива в нижній частині до простого верхнього маленького елемента (іл. 15, Т.Зелінська). Крім складних мереживних форм додаткової ефектності образу можуть додати елементи, що створюють ілюзію об'ємної форми. В даному випадку йдеться про горизонтальні кільця прикрашені частково вирізаними та відігнутими по одній зі сторін простими «дротовими» трикутниками правильної рівносторонньої форми (іл. 16, Т.Буткевич). Доволі широкий як для центрального стрижня внутрішній конус-основа дозволив зробити нюансу динаміку зміни розмірів горизонтальних кілець, а відтак і додаткових відігнутих умовних ілюзорно «тривимірних» елементів декору. Саме такий конструктивний прийом дозволив зробити велику кількість горизонтальних елементів, що позитивно вплинуло на щільність просторового мережива для привабливого візуального сприйняття з будь-якого ракурсу цієї ялинки.

На відносно «стовщені» внутрішні конуси можуть бути нанизані не тільки плоскі горизонтальні елементи (іл. 17–18). Про подібні прийоми писалося раніше (Світлична, 11; 86)

Однак прослідковуючи динаміку розвитку форми «дитячої пірамідки», крім сплюснення нанизуваних елементів, можемо спостерігати трансформацію вертикального елемента до меж просторово-прозорої ребристої пірамідальної форми. В наступному прикладі застосовано «дротову» прозору чотирикутну піраміду на ребра якої нанизані плоскі квадрати, виконані у техніці вирізанки (іл. 19, О.Федорчук). Орнамент горизонтальних елементів, створений мереживом із хаотично розташованих гострих трикутників, за образною подобою нагадує уламки криги, що випадково нанизані на металеву вежу.

Таким чином поступово звичайна «пірамідка» із нанизаних на вертикаль горизонтальних елементів різної об'ємної форми перетворюється на багатошарову. І якщо попередній приклад ще можна віднести до умовної ступінчастої піраміди, то наступний – це вже скоріше варіант умовної

дротової багатошаровості конструктивної схеми. Нестандартність цього рішення полягає в застосуванні двох плоских трикутних форм різного кольору, що прийомом техніки кірігами розшировані у прозорі умовно-об'ємні структури та наче хаотично перетинаються між собою (іл. 20, А.Федоренко). Ланцюжок із розшированих трикутників нанизаний на вертикаль дротової піраміди відтворює послідовність ніби нахилених площин. Але ці площини – всього лише контури плоскої трикутної форми. Стовбур, підтримавши у даному випадку загальну стилістику складної об'ємно-конструктивної форми, теж трансформувалася у трикутну піраміду, що створена тільки з плоских ребер-контурів.

Велику групу «новорічних ялинок» складають подвоєні, поставлені одна поверх другої відкриті знизу форми піраміди (або конусу). Цей конструктивний тип зовнішньої форми ялинки виявився теж доволі розповсюдженим. На нього зверталась увага в попередніх публікаціях на подібну тематику (Світлична, 11; 87). Втім окрім плоских багатошарових варіантів прикрашених мереживними витинанками різного ступеню складності цікавими виявились так би мовити комбіновані, в яких конструктивні ребра жорсткості знаходяться із зовнішньої сторони і за певних композиційних варіацій можуть розглядитися цілком сучасним декоративним елементом твору. Цікавим в тому числі з образної точки зору є приклад подвійної піраміди (іл. 21, К.Жирнова), де навколо простої центральної форми зовнішній шар створюють об'ємні конструктивно-жорсткі нахилені елементи типу «утворювальні лінії конуса» у стилі експериментальних пошуків конструктивістів початку ХХ ст. Якщо до подібної схеми замість скромного та мінімалістично-конструктивістського декору додати відверто збільшені за масштабом до загальної композиції складчасті об'ємні рельєфи та декілька шарів горизонтальних смуг з вирізаним орнаментом у стилі поп-арт можна отримати яскравий приклад двошарової конструкції постмодерністичного характеру (іл. 22, О.Полосіна). Використання стрижневої форми піраміди із утворювальних ліній конуса з нанизаними декоративними гвинтоподібними формами типу «жабо/воланів» з кравецької практики неабияк урізноманітнюють типологію умовної двошаровості (іл. 23, К.Кабакова). Крім іншого, останні дві роботи мають образно-композиційну подібність до експериментальних творів fashion-індустрії, що цілком укладається в парадигму сучасного дизайну та тренди зі сфери образного формоутворення. А от якщо прибрати ребристі

елементи піраміди та трохи «заспокоїти» спіральність воланів можна отримати двошарову конструкцію, зовнішня частина якої складається із окремих вузьких елементів, що огортають центральний стовбур ялинки (іл.24, К.Кабакова). Разом з тим ці та декілька прикладів із попередніх публікацій можна віднести до гвинтової конструктивної схеми (Світлична, 11; 89). Елементи гвинтоподібності можна отримати не тільки на основі багатшарової конструктивної схеми. Поєднання конструктивної схеми розгорнутого у 360 градусів «зошита» з видовжених по вертикалі трикутників (або три-, чотири-, п'яти- та багато осьової «просторової» сніжинки) із загнутими в одному напрямку площинами теж утворюють гвинтоподібну схему (Світлична, 11; 88). Гвинтоподібні варіанти можуть бути як похідними від деяких інших типів так і поєднувати декілька різних конструктивних схем. В даному випадку за відсутності великої кількості створених варіантів доводиться тільки побіжно окреслювати можливий подальший напрямок подібних конструктивних пошуків та експериментів.

Підвидом «просторової» сніжинки може бути хрестоподібна схема за умови застосування в плані чотирьох осьової композиції. При стовщенні основних елементів в плані утворюється варіація «мальтійського хреста» (іл. 25, Г.Косюченко). Креативним конструктивним прийомом утримання статичності вертикальних площин цього хреста виявилось застосування між ними орнаментальних стрічок з вирізанками різного розміру відповідно до традиційної архітектонічної схеми, що створює ілюзії перетинів декількох циліндрів з вертикальними елементами. Додавання складчастої розвинутої основи створює додаткову візуальну статичність. А застосування вирізаних елементів на більшості елементів ялинки сприяють закріпленню враження святковості виробу. Просторова розвиненість начіпних об'ємно-складчастих й «монолітних» вирізано-мереживних декоративних елементів та їх масштабна перебільшеність відносно загальної композиції ялинки завадили використати в плані більше чотирьох вертикальних елементів (чотири осі) (іл. 26, А. Вітасік). Втім саме цей прийом з образно-стилістичної точки зору вплинув на формування чудового прикладу постмодерністичного варіанта, що має певну візуальну зовнішню схожість з подібними двошаровими формами, наведеними вище.

Прикладами витонченого геометризму можна вважати ялинки виконані із застосуванням прийомів техніки кірігамі (іл. 27–31). Однак в силу своєрідності цієї техніки розшарування плоского аркуша та незвичність декоративних якостей есте-

тики абстрактно-геометричних варіантів ілюзорної об'ємності, цей конструктивний вид поки що залишається найбільш рідкісним прикладом даних творів. Втім саме візуальна ажурність конструктивних особливостей кірігамі завдяки своїй геометричній нейтральності якнайкраще вписується в будь-який сучасний образно-стильовий напрям декорування середовища. Разом з тим цю класифікацію можна провести тільки умовно через використання окрім прийомів виключно техніки кірігамі ще й елементів із арсеналу всіх вище зазначених конструктивних схем. Детально конструктивні та декоративні властивості прийомів саме техніки кірігамі розбирались в одній із попередніх публікацій. Тож для короткого формулювання основних принципів слід відзначити, що на даний момент в залежності від загальної образно-асоціативної складової за своїми конструктивними схемами серед створених ялинок є одно-, дво-, тришарові приклади. Причому саме завдяки можливостям підрізання та згинання елементів аркушу в різні сторони плоский базовий аркуш ускладнюється складчастими формами, створюючи ілюзії перетинів різних геометричних фігур. Такий прийом робить можливим додавати до основного об'єму накладні декоративні шари як із фрагментованих ажурних пірамід/конусів так і їх умовно дротові аналоги. Крім іншого саме ялинки виконані за адаптованими під видовжені трикутні форми традиційними схемами прийомів техніки кірігамі при застосуванні різних режимів освітлення збагачуються додатковими шарами фантомних мережив, що якнайкраще впливають на збільшення візуальної витонченості та привабливості виробів.

Висновки. У статті надано відомості про сім базових конструктивних схем проектування новорічних ялинок. Певні принципи описані відносно детально. Одночасно надано посилання на попередні публікації з дотичними дослідженнями. Деякі варіанти описані побіжно внаслідок поки що невеликої кількості відповідних прикладів.

При умові наявності більш широкої бази прикладів новорічних ялинок в кожному із зазначених конструктивних типів можна було б виділити по декілька підвидів чи підгруп конструктивних схем. Наприклад, у випадку з «дитячою пірамідкою» в основу типології покласти варіативність вертикального елемента або подібності нанизуваних форм. Так само мають всі шанси на самостійне внутрішньо-видове розвинення хрестоподібні чи гвинтові форми. В даному випадку головний акцент було зроблено на класифікації конструктивної компоненти виробів, тобто з дизайнерської точки зору. Крім подібного підходу цікавим може виявитись виключно художній образно-стиліс-

тичний аналіз, який у статті було тільки злегка окреслено.

Тож номінація «новорічна ялинка» як частина предедвичного паперового формоутворення, завдяки своїм широким як конструктивним так і декоративним можливостям, має всі шанси на широке впровадження до навчального процесу різних дизайнерських та образотворчих напрямків підготовки майбутніх фахівців. Крім суто

навчального змісту незвично-креативні форми новорічних ялинок, виконані із матеріалів, що піддаються багаторазовій вторинній переробці, за умови тиражного промислового виробництва можуть у майбутньому скласти гідну конкуренцію традиційним варіантам святкових Різдвяно-новорічних атрибутів, чим позитивно вплинуть на екологію та допоможуть зберегти навколишнє природне середовище.

Іл. 1. Дитячі пірамідки із різних об'ємних форм. Приклади з інтернету.

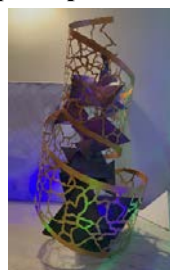
Іл. 2.
М. Безпала.
2022

Іл. 3.
В. Бовсунівська.
2021

Іл. 4.
І. Малюк.
2019

Іл. 5.
А. Панчак.
2021

Іл. 6.
А. Ратнікова.
2020

Іл. 7.
Н. Гаран.
2022

Іл. 8.
Д. Добровольська.
2021

Іл. 9.
А. Осадча.
2022

Іл. 10.
А. Шандура.
2019

Іл. 11.
А. Кизюн.
2022

Іл. 12.
М. Попова.
2021

Іл. 13.
А. Гринь.
2021

Іл. 14.
А. Демченко.
2022

Іл. 15.
Т. Зелінська.
2018

Іл. 16.
В. Буткевич.
2022

Іл. 17.
Д. Соболю.
2021

Іл. 18.
А. Тимошенко.
2021

Іл. 19.
А. Федорчук.
2020

Іл. 20.
А. Федоренко.
2020

Іл. 21.
К. Жирнова.
2018

Іл. 22.
О. Полосіна.
2022

Іл. 23.
К. Кабакова.
2022.

Іл. 24.
К. Кабакова.
2018

Іл. 25.
Г. Косюченко.
2021

Іл. 26.
А. Вітасік.
2021

Іл. 27.
А. Іщенко.
2022

Іл. 28.
А. Трохимець.
2022

Іл. 29.
С. Рудік.
2022

Іл. 30.
К. Кабакова.
2022

Іл. 31.
О. Семашко.
2021

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боднар І.Р. Паперопластика. Тернопіль-Харків: Ранок, 2011. 96 с.
2. Губаль Б. Композиція в дизайні. Одно-, дво- і тривимірний простір: навчальний посібник. Івано-Франківськ-Тернопіль: ПЦ Матвій, 2011. 240 с.; іл.
3. Мігаль С.П., Дида І.А., Казанцева Т.Є. Біоніка в дизайні просторово-предметного середовища: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 228 с.
4. Яковлев М.І. Стилізація і абстрагування – основа моделювання образної виразності. Українська академія мистецтва. 2011. № 18. С. 188-197.
5. Paul Jackson. Folding Techniques for Designers: From Sheet to Form. Laurence King Publishing; Mac Win Pa edition. 2011.
6. Natsumi Akabane. Encyclopedia of Paper-Folding Designs: Effective Techniques for Folding Direct Mail, Announcements, Invitation Cards and more. Pie Books. 2008. 252 p.
7. Masahiro Chatani. Paper Magic. Pop-Up Paper Craft: Origamic Architecture. Ondorisha Publishers. 1988. 88 p.
8. Ramin Razani. Phantastische Papier Arbeiten. Augustus Verlag. 2002 81 p.
9. Ramin Razani. Faszinierende Grußkarten. Augustus Verlag. 1997. 65 p.
10. Keiko Nakazawa. Cartes Pop-up en kirigami. De Saxe 2012 125 p.
11. Світлична О.М., Залевська О.Ю. Новорічна ялинка – новий вид прикладного дизайну стилю «eco-friendly» (на прикладах студентського формоутворення). Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка: вип. № 62 Т.2. Дрогобич, 2023. С. 83-92.
12. Світлична О., Залевська О. Сфери дизайнерського застосування сучасних витинанок. Modern scientific trends and youth development : матеріали ХХІХ міжнар. наук.-практ. конф., 25-28 лип. 2023 р. Варшава : Польща, 2023. С. 31-36.

13. Світлична О.М., Удріс І.М., Залевська О.Ю. Графічний дизайн як потужний популяризатор національної спадщини (на прикладі виробів у техніці витинанки). Український мистецтвознавчий дискурс. Київ. № 2. 2023. С. 96-107.

REFERENCES

1. Bondar I.R. (2011) Paperoplastyka [Paperwork]. Ternopil-Kharkiv, Morning. 96 p. [in Ukrainian].
2. Gubal B. (2011) Kompozitsiya v dyzayne. Odno-, dvo- i tryvymirnyy prostir. [Composition in design. One-, two- and three-dimensional space] Textbook. Ivano-Frankivsk-Ternopil. P.Ts. Matthew. 240 p. [in Ukrainian].
3. Migal C.P. (2014) Bionika v dyzani prostorovo-predmetnoho seredovyshcha [Bionics in the design of a spatial and object environment]. Textbook. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House. 228 p. [in Ukrainian].
4. Yakovlev M.I. (2011) Stylizatsiya i abstrahuvannya 0 osnova modelyuvannya obraznoyi vyraznosti [Stylization and abstraction are the basis of modeling expressiveness]. Ukrainian Academy of Arts, 18. 188-197. [in Ukrainian].
5. Paul Jackson. (2011) Folding Techniques for Designers: From Sheet to Form. Laurence King Publishing; Mac Win Pa edition. [in English].
6. Natsumi Akabane. (2008) Encyclopedia of Paper-Folding Designs: Effective Techniques for Folding Direct Mail, Announcements, Invitation Cards and more // A. Natsumi. – Pie Books. 252 p. [in English].
7. Masahiro Chatani. (1988) Paper Magic. Pop-Up Paper Craft: Origamic Architecture. Ondorisha Publishers. 88 p. [in English].
8. Ramin Razami. (2002) Phantastische Papierarbeiten. Augustus Verlag. 81 p. [in German].
9. Ramin Razani. (1997) Faszinierende Grußkarten. Augustus Verlag. 65 p. [in German].
10. Nakazawa Keiko. (2012) Cartes Pop-up en kirigami. De Saxe. 125 p. [in French].
11. Svitlychna O., Zalevska O. (2023) Novorichna yalynka – novyi vyd prykladnoho dyzainu stylu eco-frendly (na prykladah studentskoho formoutvorenniya) [Christmas tree - a new type of applied design in the "eco-friendly" style (on the examples of student formation)]. Topical issues of the humanities: an intercollegiate collection of researchers working with young people with Drohobych workers at Ivan Franko University: 62. Drohobych. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-2-13>. [in Ukrainian].
12. Svitlychna O., Zalevska O. (2023) Sfery dyzainers`koho zastosuvannya suchasnykh vytynanok. [Spheres of design application of modern cutouts.]. XXIX International Scientific and Practical Conference «Modern scientific trends and youth development» (pp. 31-36) Warsaw: Poland. DOI – 10.46299/ISG.2023.1.29. [in Ukrainian].
13. Svitlychna O., Udris I., Zalevska O. (2023) Hrafichnyy dyzayn yak potuzhnyy populyaryzator natsional'noyi spadshchyny (na prykladi vyrobiv u tekhnitsi vytynanky). [Graphic design as a powerful promoter of national heritage (on the example of products in the vytynank technique)] Ukrainian Art History Discourse. : 2 Kyiv. DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2023.2.12>. [in Ukrainian].